

ogden Christus,
pent en niemand

Die Zijn Woord

ristus, Die door
oor Paulus, voor
uvereine middel
nt; die in son-
knechten opent
geheel Europa,
val Zijne liefde
ermogen niet.

W.

! **NOODGEDWONGEN**

EVEN

voord aan Ds Th.

brek (actuele za-
m wachten.

e polemiek in af-
n, zal wel hebben
tergist te hebben.
ler generale syno-
dag met het eerste
in vijf geschriften,
eformatie" f, zal
verwachten, me-
niek anders dan
schiedt op rechte
verzoeken, onder-

door den schrij-
thmoedigheid zijn
th uithreidende tot
veroorloof ik mij

heel deze zaak, de
erste nummer,

e nummer gegeven
rijver tracht in di-
ig van het theolo-
d ziet. Hij wil een
en hij tracht aan
waaraan men zi-

et niet veel goeds

diagnose thans in
over het v o o r-
n nog wel speciaal
eent, dat het een
formatie optreedt
de „n a o o r-
d geestesleven na-
er meer, b.v. het
ekte"

1, te beweren, dat
en tijd onverzwakt
kerkelijke perso-
nmeren. We spre-
eden"; al merken
het gereformeerde
elukkig erkent de
zwakheden, ziek-
m deele doorwer-
ie Gods Geest in
et kwaad.

Hepp's diagnose
vel, dan komt zijn
ter gereformeerde
e m d e zonden
t andere feit, dat
genade in de kerk
insel verbreekt en
en uitstort in we-
n leiding der ge-
cipieel u i t g e-

gesteld op grond
in de Kerk van
llereerst aan het
at het geloof
toidat het tegen-

gemeen reeds uit
e" bedenkelijk, z-
er meening Prof.
zen, die naar hem
slijk aan toe, dat
h a p p e l i j k
leert weg. Want de
leert — ik denk
„oorspronkelijk-
m, toch bij schrij-
van allerlei fa-
r l e i faculteit
— dat de proble-
zijn. Naar mijn
le problemen in
levak te noemen.
an ziet men het
u e r s

éene vak het andere, de éene faculteit de andere raken.
De problemen zijn in den laatsten tijd b.v. ook direct-
filosofisch. Om verschillende redenen mag dit
niet verdoezeld worden, als men eenmaal den strijd
openen wil, nog wel met de scherpte van Prof. Hepp.

Vat ik alles samen, dan is dus Prof. Hepp's diagnose
geer sterk polemisch. Maar dat is niet erg. Ze plaatst
echter bepaalde personen en groepen van te voren
in een bepaald licht, nog vóórdat hun concrete meenin-
gen besproken zijn. En dat vind ik jammer. Het maakt
de bespreking noodeloos moeilijk, en — persoonlijk. Per-
soonlijk toch is men niet zoozeer, als men namen
noemt (wat de schrijver vermijden wil), doch als men
de zaken beziet „in het licht" van personen
of van hun geschiedenis, ook cultuur-historische ge-
schiedenis.

Hoezeer deze kijk op personen, en op hun culturele
en wetenschappelijke geschiedenis, verschillend
kan zijn, blijk uit een enkel voorbeeld.

Prof. Hepp meent, dat er sommigen zijn, die op Kuy-
per en Bavink daarom kritiek oefenen, wij ze niet vrij
zijn van de kwalen des tijds (na-oorlogs-mentaliteit, oor-
spronkelijkheids-ziekte etc.). Daarmee zijn deze broeders
te voren in een bepaald, en dan niet erg prettig „licht"
geplaatst.

Maar is deze verklaring van hun
doen en laten de eenig-mogelijke?
Naar mijn meening is ze dat niet.

Het zou — ik noem slechts een mogelijkheid, die
even zeer denkbaar is, als Prof. Hepp's diagnose
— het zou óók mogelijk kunnen zijn, dat al de door Prof.
Hepp bedoelde personen in hun poging, om Kuyper en
Bavink op bepaalde punten te criticiëren, waren geïn-
stigeerd door het publieke optreden van Prof. Hepp zelf. Hetgeen
dan wijzen zou — ook op zijn eigen standpunt — niet op
een ziek-zijn met de wereld, doch op een gezond willen
zijn met een broeder.

Als men naar nadere aanduidingen vraagt, ben ik
bereid ze te geven. Ik denk hier aan de volgende uit-
spraak van Prof. Hepp in vroeger dagen:

Zal (echter) de d o g m a t i e k voor haar taak (in
dien tijd) berekend zijn, zoo zal zij zich van vele fou-
ten uit het verleden hebben te zuiveren en zich aan
de nieuwe toestanden moeten aanpassen. Zij zal een
VERJONGINGSKUR moeten ondergaan.

Vooreerst zal zij, om niet weer in intellectualisme
te verlopen, mede om aan de eischen der nieuwe
psychologie te voldoen, nauwere aansluiting hebben
te zoeken bij de m y s t i e k. Vervolgens zal zij, om te
reflecteeren de waarheid, welke niet bestaat in een
afgetrokken begrip, maar zich openbaart in realitei-
ten, haar gebouw meer moeten optrekken in den trant
der v o o r s t e l l i n g. Voorts zal zij, schoon de
absoluutheid van het Christendom, zonder reserve
vooropstellend, ijverig de Religions Geschiede hebben
te bestudeeren om daaraan analogieën te ont-
leenen, opdat zij de voortreffelijkheid van het Chris-
tendom als normalisatie van het door
de zonde abnormaal geworden men-
schelijke doe uitschijnen.

Prof. Hepp schreef dit in zijn opstel: „De beteekenis
der analogia fidei voor de exegese"; ik ben het niet in
alles met hem eens, maar dat doet niet ter zake.

Ik denk aan een andere uitspraak van Prof. Hepp:

Critiek naar binnen!

Dikwijls hoort men erover klagen, dat zich in onze
kerken tegenwoordig zulk een critische geest open-
baart.

En ik zou niet gaarne betoogen, dat alle critiek,
welke er thans wordt geoefend, gezonde critiek is.

Maar laat ons dit toch vooropstellen, dat zonder
critiek van reformatie niets kan komen.

Wanneer men geen gebreken ziet of bang is om die
aan te wijzen, is de reformatische kracht reeds ge-
broken.

Het is wel het onverstandigste, het meest ongeoor-
loofde wat men doen kan: de critiek te smoren. De
critiek op de kerkelijke toestanden behoort juist alge-
meen te worden. De critiek der jongeren en de critiek
der ouderen heeft zich te verbreiden tot een critiek
van allen.

Eigenlijk mocht er niemand in onze kerken gevon-
den worden, die geen critiek heeft.

Ieders oog heeft open te staan voor de tekortkomin-
gen en de misstanden in ons kerkelijk leven.

Dan eerst kan er verbetering komen.

Dan eerst is de weg geëffend om voort te varen naar
de volmaaktheid. (Ref. I, 4, p. 25.)

Ook dit is van beteekenis:

Maar we mogen toch ook niet vergeten dat in de
kerk immer wrijving van gedachten zal noodig zijn.

Dat brengt het karakter onzer bedeeeling, de gesteld-
heid van Christus' Kerk met zich.

Wie voor de kerk idealen koestert, wie het gebrek-
kige in de geloovigen erkent, zal, al haakt hij krachtens
aanleg nog zoo naar den vrede, de irenische houding
noodgedwongen laten varen.

Niets staat zoo spoedig tegen als dat overdreven
zoete en lieve Christendom.

Waar openlijk feiten zijn begaan, moeten die ook
openlijk worden aangewezen.

Christus en de apostelen gingen ons daarin voor.
(Ref. I, 16, p. 118.)

Men lette eveneens op het volgende:

Overzien wij nu het studiegebied, en inzonderheid
dat der theologie, dan ontwaren we eerst recht, hoe
wij voor een meer centrale reformatie nog niet ge-
reid zijn.

Dan bekennen wij met ontsteltenis: wat zijn we nog
arm!

Met onze Gereformeerde wetenschap buiten de the-
ologie — want de waarheid Gods moet ook daar ge-
zoekt — staat het er al niet rooskleuriger voor.

Dringende behoefte bestaat er aan een principieele
wijsbegeerte. Ik mag hierover niet te zeer uitweiden.
Anders zou ik er op willen wijzen, hoe één van de
middelijke oorzaken, waarom de stroom der Refor-
matie reeds in de 17de eeuw voor een groot deel ver-
zandde, gelegen is in het ontbreken van een echt refor-
matorische filosofie. Thans hebben we in de wer-
ken van Bavink en Kuyper kostelijke bouwstoffen
liggen. Maar bouwstoffen maken nog geen gebouw.

Op een psychologie, een paedagogiek, een sociologie,
een biologie overeenkomstig onze beginselen mogen wij
ons niet beroemen.

Het stemt tot warme dankbaarheid, dat op meer
dan één dezer terreinen door onze mannen intens
wordt gearbeid. Men zou zich bezondigen, wanneer
men ook maar de minste blaam op hen legde.

Zij doen wat zij kunnen.

Ja vaak meer dan zij kunnen.

Maar zij beschikken over te weinig middelen. Zij
kunnen zich niet van de noodige krachten verzekeren.
Daarom raken wij in een tijd met zulk een snellen
pols als de onze zoo ten achter.

Daarom zijn wij niet gereed. (Ref. I, 32, p. 245.)

Niet minder is deze uitspraak van beteekenis:

Polemisch-irenisch.

De verbinding van deze beide termen moge in het
eerst wat eigenaardig, wat paradoxaal schijnen. Ze
herinnert aan wat Prof. Bavink toen hij nog in zijn
kracht stond, aan Prof. Snouck Hurgronje schreef:
Ik ben polemisch met een irenisch doel.

Hij zag er niet tegen op, meeningen, welke hij voor
het kerkelijk leven schadelijk achtte, te bekampen.
soms zelfs met het vlijmendste achte, dat er bestaat,
het sarcasme: maar hij had daarbij geen anderen
wensch dan waren, blijvend vrede te bevorderen.

Zoo stond het, hoewel men er vaak anders over
oordeelde, ook met wijlen Dr Kuyper. Men vond hem
altijd paraat, maar zijn oogmerk bleef steeds, betere
vreedzame toestanden te scheppen.

Weinigen schuwden minder den strijd dan hij en
toch sprak hij, als hij den tijd gekomen achtte, vaak
woorden, die hun kalmeerende werking niet misten.

Van polemiek zich te onthouden gaat nu eenmaal
niet. Als de eene overtuiging komt te staan tegenover
de andere, moet men vaak eigen overtuiging verdedi-
gen. Men kan zich wel voornemen de overtuiging van
een ander te eerbiedigen, maar wanneer die het van
zijn kant niet doet, is men vanzelf wel genoopt zijn
overtuiging te bepleiten. Trouwens wanneer men in dat
onbestreden laten van anderer overtuiging zijn kracht
ging zoeken, zou de waarheid niet worden gediend.
(Ref. III, 17, p. 130.)

Men lette ook hierop:

Als voorarbeid is dit alles (n.l. werk van Kuyper,
Bavink, Woltjer, Geesink) niet te versmaden.

Moge echter een nieuwe periode ons verrassen met
een filosofie uit eigen beginsel gegroeid.

Onze tijd roept er om.

De vooruitgang der Gereformeerde wetenschap hangt
er voor een groot deel van af

Met minder dan het scheppen van een filosofie kun-
nen we niet tevreden zijn. (Ref. III, 49, p. 366.)

Alsmede het volgende:

„Wel is er zooveel veranderd, dat er nieuwe pro-
bleemstelling op sommige punten moet plaats hebben".
(Recensie Het Calvinisme, Ref. V, 35, p. 279.)

Als ik dit alles lees, zou ik willen zeggen: laat ons
toch niet elkander beschuldigen van „oorspronkelijk-
heids-ziekte" of soortgelijke kwalen, doch ook eens reke-
nen met andere mogelijkheden, b.v. dat thans menschen
aan het werk getogen zijn, die met Prof. Hepp's eigen
wensen en vermaningen zijn begonnen te rekenen in
de practijk, gedreven door de liefde des Geestes. Maken
zij daarin f o u t e n, dan zal het d a d a r o v e r moeten
gaan. Maar sparen we elkander de noodeloze pijn van
een suggestieve diagnose, ontworpen langs den weg
eener niet-kerkelijke denk-schematiek.

K. S.

Indrukken van de Generale Synode.

Buitenlandsche afgevaardigden.

De ontmoeting met de buitenlandsche afgevaardigden
— een aangelegenheid van zooveel gratie en distinctie,
dat de praeses elke poging tot zelfs fluiserende gesprek-
ken onder de hoorders aanvankelijk met succes onder-
drukt. Pastor Graefe uit Görlitz wordt door Dr G. Keizer
beantwoord, de Schotsche afgevaardigden door Prof. Dr
G. Ch. Aalders, die ook de door hem beantwoorde rede-
voeringen vlot vertaalt. Tegenover den éénen Duitscher
staan drie Schotten, doch alle drie van verschillende
kerkformatie....

De eerste Schotsche afgevaardigde, sprekende over de
onderlinge relatie tusschen in Schotland levende kerken
en leeropvattingen, merkte op, dat de vrede soms even
gevaarlijk is als de oorlog. Waarop enkele leden betee-
kenisvol glimlachten. De tweede afgevaardigde van
Schotland behoorde tot de staatskerk, waarvan
„mijn vriend" — de eerste afgevaardigde — „zooveel
booze woorden heeft gezegd", aldus de spreker; wiens
woord, zoovast het ernstig werd, mij denken deed aan
den „oliedrop op de wateren" en nogal vroolijkheid ont-
moette. Sympathiek was ook de rede van den Zuid-
Afrikaanschen afgevaardigde. De afgevaardigde der Chr.
Geruf. Kerk in Amerika memoreerde het daar ingevoer-

Wij gaan weer spreken....

Het winterseizoen is onderweg en geeft in een
grillen wind of fiksche bui den treuzelenden
zomer duw op duw. De badstoelen gaan weer
plaatsmaken voor de preekstoelen. Wij gaan weer
spreken in Bijbellezingen en op Ouderavonden.
Waarover zullen wij spreken en hoe zullen wij
het doen?

De één zit propvol onderwerpen, die hem uit
het leven en allerlei lectuur of gesprekken toe-
komen. Het is bij hem vloed zonder ebbe! Zijn
voornaamste zorg is dat hij een tekst voor zijn
toespraak moet zoeken. Een concordans is eigen-
lijk het eenigste studieboek dat hij noodig heeft.
Maar gelukkig, de Bijbel biedt zoo van alles wat.
Daar is iemand overreden — wij hebben hier geen
blijvende stad! Lieve collega, laat alstublieft den
Bijbel dicht! Kies uw tekst uit het boek des
levens (leven met kleine letter s.v.p.) het laatste
kapittel, het laatste vers; waar wij aldus lezen:
„Wij gaan dood..."

Het onderwerp van onze toespraak moet uit den
Bijbel komen en niet uit het leven. Wij mogen
geen tekst bij ons onderwerp zoeken, doch het
onderwerp moet uit onzen tekst, uit ons hoofdstuk
opkomen. Anders kunnen wij stichtelijk en pak-
kend spreken, maar wij brengen het evangelie niet.
Maar nu steekt een tweede gevaar den kop op. Ik
moet niet alles gaan vertellen, wat ik gevonden
heb. Als ik het hoofdstuk doorgedropen ben, ga ik
niet zeggen tot mijn publiek: Kruip mij nu maar
na! Ik ben niet de gids van de Gevangendoor, die
opdreunt wat er in elk kamertje hangt. Als er een
diner zal plaats hebben, moeten er natuurlijk
aardappels geschild worden en groente worden
schoongemaakt. Maar als u mij te eten vraagt,
geeft u mij toch niet een aardappelmessje en een
ongeschilden aardappel plus een éénpils-petro-
leumstel en zegt: Schil uw aardappel zelf! Ik zou
zeggen: Dank je hartelijk, ik ga liever naar een
café-aria! Of om een ander beeld te kiezen: spre-
ken is geen uitverkoop houden van een tekst: De
notaris die en die zal uit de hand verkoopen
een goedgebouwd heerenhuis met toebehooren tot
de knop van de bel en het gordijntje voor het
keukenraam toe, alsmede een badgeyser met twee
liter water!

Deze methode is zoo ontzettend gevaarlijk, om-
dat zij zoo ontzettend gemakkelijk is.

Als men er eenmaal den slag van beet heeft,
gaat het als de opus van een pierement, dat voort-
joedelt, zolang de kracht van mijn arm strekt.

Wij gaan weer spreken....

God helpe ons!

N. B.

de liederenboek. Het bevat 150 psalmen en 140 „ge-
zangen"; hetgeen eenige hilariteit verwekte. Eveneens
herinnerde hij aan het bezoek, dat een afgevaardigde
der Chr. kerk in Nederland (Ds H. Janssen) aan
de Chr. Ref. Church had gebracht, en constateerde de
niet-aanwezigheid van een deputaat der Gereformeerde
Kerken in Nederland. In een mooie rede heeft Mr A. J.
L. van Beeck Calkoen de afgevaardigden van Zuid-Afri-
ka en Amerika beantwoord.

„De eenige gezangen."

Donderdagmiddag was misschien het belangrijkste
moment de behandeling van een tweetal missives inzake
de gezangen. De vraag werd gesteld, of het al dan niet
„in de vrijheid der kerken" gelaten zou worden,
de „eenige gezangen" al of niet te doen zingen. Daarop
is door de synode bij wijze van antwoord een nadere
uitlegging van de besluiten van Middelburg 1933 ge-
geven. Een nadere uitlegging, die misschien velen be-
zwaarden tegemoet kan komen, en daarom niet over-
bodig gemcht mag worden. Ze vestigde de aandacht erop,
dat het met die vrijheid inzake de gezangen thans net
precies zoo staat als vroeger, en evenzoo als met de vrij-
heid in betrekking tot de psalmen. Waarom zou een
aparte uitspraak te dezer zake geschieden? In het alge-
meen werd opgemerkt, dat de leider van den eeredienst
wel vrij is in de regeling daarvan (natuurlijk met inacht-
neming van de algemeene regelingen te dezer zake),
doch dat hij ook hierin met wijsheid heeft te handelen.
Daarom is — wat weer een noodige opscherping van
der wijzen aandacht wezen kan — tevens met een enkel
woord opgemerkt, dat zoo noodig in overleg
met den kerkeraad moet worden gehandeld.

Persoonlijk zijn we bij met deze herinnering, of vin-
gerwijzing, hoe men het noemen wil. Eenerzijds doet ze
niet te kort aan het algemeene recht van den dienaar
des Woords in qualiteit van liturg, anderzijds wordt
eraan herinnerd, dat — om een bekend beeld te gebrui-
ken — de liturg „niet als een olie-drop drijft" op de
kerkelijke of kerkeraadswateren. Hij heeft te rekenen
met allerlei factoren, die den kerkeraad in zijn geheel
interesseeren. Te verwachten is, dat deze fingerwijzing
aan vele bezwaarden tegemoet komen zal. Zelf hebben
we herhaaldelijk erop gewezen, dat men niet vergeten
moet, hoe diep inzake de „gezangenkweste" vroegere
onjuiste of onscherpe probleemstelling heeft ingewerkt